

De zending onder de volken der aarde.

<https://hdl.handle.net/1874/355173>

200

③

DE ZENDING

ONDER

DE VOLKEN DER AARDE.

~~~~~

III. AFRIKA.

---

3. WEST-AFRIKA.

Nog eenmaal vestigen wij den blik op Afrika en in vele opzigten hoogst belangrijk is het gedeelte er van, dat wij nu zullen beschouwen. De Westkust van dat tot heden toe zoo diep ongelukkig werelddeel willen wij bezoeken. Indien ergens dan zien wij daar de ellende van Afrika. Een deel van die kust draagt den naam van Slavenkust. Gij vermoedt reeds waarom; gij gevoelt welke ellende ik daar zoo even bedoelde. Hier komen wij aan de plaatsen, waar tweehonderd jaar die vreeselijke handel in menschen gedreven werd en gedeeltelijk nog gedreven wordt, maar hier komen wij, Gode zij dank! ook aan kusten, waar het licht des Evangelies helder schijnt en hoe langer zoo meer in de duisternis doordringt. Voordat wij nu echter tot beschouwing daarvan overgaan

moet ik u herinneren, dat het alleen weer de kustlanden zijn, die wij bezoeken. Het binnenland met zijne millioenen blijft buiten onze beschouwing en van die kusten is het nog maar een klein gedeelte. Van den meest noordelijk gelegen zendingpost in Zuid-Afrika hebben wij een reis van meer dan zeshonderd uren langs de Westkust te maken, eer dat wij weder aan een Protestantschen komen en beginnen wij van het noorden af dan zou die reis weinig minder dan driehonderd uren zijn. Nacht en donkerheid omgeven nog die vooral daar zoo onherbergzame kusten. Ik ga thans met u die kusten langs reizen en wij kunnen daarbij natuurlijk tweederlei weg gaan, van 't zuiden naar het noorden of omgekeerd. Ik kies den laatsten en begin daar met Sierra Leone, een allermerkwaardigst land. Wel ligt daarboven nog een ander, Senegambië geheeten, waar ook enkele zendingen werkzaam zijn, maar er bevinden zich daar slechts weinige en hun arbeid staat in belangrijkheid zoo ver achter bij dien in Sierra Leone, dat ik er slechts met deze weinige woorden melding van maak om met dat land u aanstonds bekend te maken, dat door God zoo rijkelijk gezegend is en reeds is en meer en meer schijnt te zullen worden een rijke zegen voor geheel West-Afrika.

SIERRA LEONE.

Toen Engeland in 1772 bepaalde, dat ieder Neger, die den Britschen grond betrad, daardoor vrij man werd, waren er binnen korten tijd vele zwarten, die als slaven naar Engeland gekomen, nu door hunne meesters weggezonden, niet wisten, waar zij van leven zouden. Zij bedelden in de straten van Londen. Toen maakte men het plan, om op de Westkust van Afrika eene vrije Negerkolonie op te rigten en in 1787 togen een vierhonderdtal van zulke lieden derwaarts. Aan den mond eener rivier, die even als de landstreek Sierra Leone heet, zetten de eerste zich neder, die spoedig door meerdere werden gevolgd, vooral na het eindigen van den door de Engelschen met de Noord-Amerikanen gevoerden oorlog. Aan al de slaven, die onder hunne vanen streden, hadden de Engelschen vrijheid beloofd en vele van deze gingen nu naar Sierra Leone. In 1796 begon men de eerste stad Freetown, dat wil zeggen, Vrijstad te bouwen. Nog verliepen er echter tien jaren, voordat Sierra Leone regt belangrijk begon te worden. In 1808 kwam de kolonie onmiddellijk onder de Engelsche regeering. Het jaar te voren was de slavenhandel door een besluit dier regeering voor onwettig verklaard. Door onvermoeide pogingen

van mannen als WILBERFORCE en anderen was men eindelijk in Engeland daarin geslaagd en zocht dit land ook in andere landen dergelijke besluiten te doen nemen. Gij begrijpt echter ligt, dat al was die handel nu onwettig, velen die er groot gewin uit trokken en mede voortgingen. Wat deden nu echter de Engelschen? Langs de geheele Westkust van Afrika, het eigentlijke slavenland, lieten zij oorlogschepen varen. Wel 60 van die schepen hebben zij in onderscheiden zeeën met 10,000 mannen, waaraan zij jaarlijks een zeven miljoen guldens uitgeven. Die schepen maken jagt op de slavenhalers en de nu aldus prijsgemaakte slaven voerden zij naar Sierra Leone. Gedurig nam dus de bevolking daar toe, die thans wel uit 50,000 zulke vrijgemaakte Negers bestaat. Die ongelukigen kwamen daar vaak in den ellendigsten toestand aan; opgesloten in enge ruimten en daar dicht aan elkander gekeetend konden velen niet dan gebukt en gekromd loopen. Nu werd er in Sierra Leone voor hen gezorgd en dat meer dan naar het lichaam. Vele van de in 't laatst der vorige eeuw gestichte Engelsche Zendelinggenootschappen lieten het oog op deze merkwaardige kolonie vallen. Eerste proeven mislukten; het was in den beginne van den helaas! nog vreemden arbeid. Eindelijk begon het Engelsch kerkelijk ge-

nootschap, uit leden der gevestigde kerk in Engeland bestaande, met kracht en zegen er te arbeiden. Later deden dat ook de Methodisten. Vooral heeft een JOHNSON (JANSEN), die eens als suikerbakker uit Hannover naar Londen ging, maar daar lust in het zendingswerk kreeg van 1816 af er veel gedaan. Het Engelsche genootschap zond er vele boden naar toe, van welke echter de meeste stierven; in 1823 binnen acht maanden niet minder dan 12, waaronder ook JOHNSON. Toch gaf het den arbeid niet op en rijkelijk heeft God dien gezegend. Sierra Leone is een Christenland geworden. Van de 50,000 Negers hebben meer dan twee derde het Christendom omhelsd en meer dan de helft van de thans zich daar bevindende leeraars zijn Negers. Sints 1853 heeft het een eigen bisschop. Zoo als u welligt bekend is, heeft de Engelsche kerk, die wel Protestantsch is en den Paus van Rome niet erkent, echter dezen vorm van bestuur uit de Roomsche-Catholijke kerk overgenomen. Waar zij nu zendelingen heeft, benoemt zij zulken bisschop niet, voordat het werk zoodanige uitbreiding heeft gekregen, dat men het Christendom als gevestigd mag beschouwen. Zoo als ik daar zeide was dit in 1853 met Sierra Leone het geval en werd toen de eerste bisschop benoemd. Binnen den tijd van acht jaren moest echter reeds de

vierde benoemd worden, omdat drie andere voortreffelijke mannen zoo spoedig er stierven. Toch vindt men steeds mannen bereid naar die velen zoo doodelijke kust te gaan. Als een bewijs voor den gelukkigen voortgang mag dienen, dat men er ernstig reeds over gedacht heeft een Negerbisschop te benoemen, dat door anderen echter onraadzaam gerekend werd, zoo lang er nog Engelsche zendelingen werken, die dan onder hem zouden moeten staan. Zoo is dan Sierra Leone rijkelijk gezegend; maar wat nu van dien zendingpost het merkwaardigst is, een rijke, een ongedachte, een onberekenbare zegen wordt bij voor andere landen. Men vindt daar Negers van mogelijk wel 200 stammen uit de binnenlanden van Afrika. Zij spreken daar een zelfde taal: het Neger-Engelsch, maar ieder spreekt ook de taal van zijn land en een eigenaardige trek dier Negers is, dat zij niet ligt het land hunner geboorte en kindsheid vergeten. Velen verlangen er weder te keeren en dat op gevaar af van op nieuw als slaaf te worden verkocht. Maar nu keeren ook Christen-Negers weder en verkondigen hunnen aanverwanten en stamgenooten het Evangelie. Reeds is daardoor eene merkwaardige zending in Yoruba-land, waarvan gij straks zult hooren gevestigd en eene andere aangevangen. Zoo kunnen die Negers, die vroeger

als slaven werden verkocht zoo wel met betrekking tot zichzelf, als ook tot het land hunner geboorte JOZEF'S woord herhalen: »gijlieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht, doch God heeft dat ten goede gedacht, opdat Hij deed gelijk het ten dezen dage is, om een groot volk in het leven te behouden." Later zult gij in vollen nadruk van zulken JOZEF hooren. Wij verlaten thans Sierra Leone, dat gedenkteeken van menschelijke boosheid, maar ook van menschelijke liefde, dat gedenkteeken bovenal van Gods liefde en ontferming, om zuidwaarts ons begevende onze reis lange Afrika's Westkust voort te zetten.

LIBERIA.

En dan is de eerste staat, waar wij komen, weder een vrijstaat van Negers, echter van een eenigzins anderen aard dan Sierra Leone. Liberia, d.i. land der vrijheid wordt hij genoemd. Eene kolonie is het van Noord-Amerikaansche vrijgelaten Negers. Nadat men in Engeland in 1807 den slavenhandel voor onwettig had verklaard is men verder gegaan en heeft later ook de slavernij afgeschaft. Velen in Amerika volgden dat voorbeeld, maar men vreesde en dat niet ten onregte die vrijgelatenen, wier getal in 1816 reeds tweehonderd duizend bedroeg. Dit bragt sommigen op het

denkbeeld om ten zuiden van Sierra Leone een dergelijke kolonie te stichten. Na eenige moeitelijke, vruchteloze pogingen gelukte dit in 1822. Eene eerste nederzetting kreeg den naam van Monrovia ter eere van den toenmaligen president der Vereenigde Staten, het land zelf, zoo als ik zeide, dien van Liberia. De meeste dier Negers zijn reeds in Amerika tot het Christendom gebragt. Liberia is dan ook een Christenstaat. Men telt er meer dan dertig kerken, hechte steenen gebouwen, die alzoo door vrijgelaten Neger-slaven op eigen kosten gebouwd zijn. Een Christelijk dagblad wordt er geregeld uitgegeven en zelfs werd er in 1827 een eigen zendelinggenootschap opgericht, dat aanstonds 45 medewerkende leden telde. Eerst zocht dit, want het wilde ook op de omliggende volken werken, in verbindtenis te treden met het Bazelsche. Dit zoud er acht zendelingen henen, van welke er in drie jaren tijds vier stierven en twee met geknakte gezondheid naar Europa moesten wederkeeren. Bazel gaf de zending op, die echter naderhand door Amerikanen weder is opgevat. Zoo is ook dat Liberia een lichtpunt op Afrika's Westkust, dat nog velen ten zegen belooft te worden.

DE GOUDKUST.

Wij moeten het voor ditmaal reeds spoedig verlaten, omdat nog oneindig veel belangrijker arbeidsveld ons wacht. Ten zuiden van Liberia bij Kaap Palmas neemt de Westkust van Afrika eene regte rigting naar het oosten. Zij draagt daar den algemeensten naam van Kust van Guinea, onderscheiden in de Tand-, de Goud- en de Slavenkust. Die streken vooral zijn zeer ongezond en toch voor de zending allerbelangrijkst. In de Negerrijken daarboven gelegen worden de zendelingen met graagte ontvangen en kunnen zij op vele belangstellende hoorders rekenen. Maar ongezond, ja, voor velen doodelijk is daar de luchtgesteldheid. Een eigenaardige koorts tast er velen en vooral de Europeanen aan, waaraan de meeste bezwijken. Toch hebben zich sinds 200 jaar hier Europeanen gevestigd om elpenbeen of ivoor, goud en slaven te halen; van waar de namen van Tand-, d.i. olifantstand, anders elpenbeen of ivoor, Goud- en Slavenkust. Denen, Hollanders, Engelschen, Portugezen, Franschen stichtten er niet minder dan 25 forten, waarvan de meeste thans vervallen zijn, maar ook nog elf overbleven, allen nu Engelsch. Voor weinige jaren had Nederland er ook nog vier, waarvan het belangrijkste Elmina of Sint

George della Mina heet, die thans echter zoo als de meeste mijner lezers wel zullen weten, aan Engeland zijn overgegaan. Die fortten werden daar aangelegd om handel, helaas! ook om den vloekwaardigen slavenhandel te beschermen. En zouden nu, waar velen hun leven waagden om geld te winnen, er geene gevonden worden, die het in de waagschaal wilden stellen om wat meerder waarde heeft dan goud en zilver, om zielen te winnen voor den Heer? Zij werden er, zij worden nog gedurig gevonden. »Wanneer ik in Afrika sterf», riep eens een daarheen vertrekkend zendeling uit Noord-Amerika een daar zich nog tot de prediking voorbereidenden jongeling toe, »dan moet gij mij vervangen en mij een grafschrift schrijven.» »Goed» was het antwoord, »maar wat moet ik schrijven?» De zendeling hernam hierop: »laat duizend zendingen liever sterven, dan dat Afrika worde opgegeven.» Reeds vier maanden na zijn aankomst zou men 't op zijn graf hebben kunnen schrijven. En zoo ging het met velen voor en na hem, op de Tand- de Goud- en de Slavenkust. Meer dan honderd arbeiders stierven er in eene tijdruimte van 40 à 50 jaren, van die vooral vele op de Goud- en Slavenkust, waar de zendingarbeid het belangrijkste is. Op de eerste ving zij voor reeds meer dan honderd jaren aan,

in 1737 door de Hernhutters; achter elkander stierven er elf, en de Broedergemeente hief de zending op aan die vreeselijke kust. Maar ZINZENDORF zong vol geloof en hope:

Wel worden velen daar gezaaid,
 Als waren zij verloren.
 Maar boven hunne graven staat:
 Dit is het zaad der Mooren.

En zoo was het. Vele jaren verliepen; toch werd de zending aan de Goudkust weder opgevat door Engelsche en Duitsche broeders. De laatstgenoemden kwamen er het eerst, uit Bazel in 1828, maar waarlijk het begin was niet aanmoedigend. Van de eerste vier zendelingen bezweken er aanstonds drie. Slechts een, HENCKE, bleef over. Hij verzocht nieuwe hulp. In 1831 gingen er weder drie. Het eerste dat zij bij hunne aankomst hoorden was: HENCKE is niet meer en weldra was van de nieuw aangekomenen maar een, RUS genaamd over. Vijf jaren stond hij alleen; toen kwamen er weder twee, die zijne aanstaande vrouw begeleidden. Deze, eene zeer voortreffelijke werd voor RUS gespaard, zijne beide medehelpers stierven. Zoo had Bazel in tien jaren tijds van negen uitgezonden zendelingen er een over. Geen wonder dat het genootschap over opheffing der zending dacht. RUS werd naar Europa ontboden. Daar bepleitte hij

met vurigen ijver en liefde de belangen van Afrika's bewoners. Met zijne vrouw aarzelde hij geen oogenblik om weder te keeren en Bazel besloot vol te houden, Rus zou nu over West-Indië reizen om van daar Christen-Negers mede te nemen. Hij vond er geschikte, mannen en vrouwen, ten getale van vier en twintig. Eenigen tijd later reisde een nieuwe zendeling WIDMANN af. Zij vestigden zich een eind van de kust af en nu ging het beter. Wel stierven nog gedurig zendingen, maar voor eenigen tijd had Bazel er toch vijftien daar werkzaam. En nog meer zendingen zijn er, want, zoo als ik zeide, ook Engelsche arbeiden er. Onder deze munt vooral een FREEMAN uit, die in 1837 of 38 er kwam. Hij bezoekt Koemasi, de hoofdstad van een groot rijk, dat der Ashantijnen. Eerst liet men hem aan de grenzen acht en veertig dagen lang uit bijgeloovige vrees en staatkunde wachten. Toen eerst mogt hij verder gaan, maar werd toen ook door den koning zeer vriendelijk ontvangen. Later wist hij zelfs twee Ashantijnsche prinses, onder die ook een zoon des konings te bewegen naar Engeland te reizen. Een van deze werd na zijne terugkomst Evangelist in de hoofdstad des rijks en arbeide er niet zonder vrucht. In een brief aan FREEMAN schreef hij: »ik geloof, dat er goede dagen voor de Ashantijnsche

Negers aanbreken. Moge de Heer ze spoedig laten komen, opdat het arme volk hier den waren, levenden God en JEZUS CHRISTUS, Zijnen Zoon, onzen Heer, leere kennen. Met onze kleine gemeente gaat het goed." Vernemen wij met dankbaarheid zulke woorden uit den mond van een Neger, smartelijk is 't mij er te moeten bijvoegen dat voor alsnog zijne verwachting niet vervuld is. Zeer onrustig is het thans aan die kust. Eerst voerden de Ashantijnen oorlog met naburige stammen en twee Bazelsche zendelingen werden daarbij gevangen genomen en naar Koemasi gebracht. Later geraakten zij in oorlog met Engeland en trokken in grooten getale naar Cape Coast Castle, het voornaamste aan de kust gelegen Engelsche fort. Nog duurt die oorlog voort. Moge God ook van dezen zich bedienen, om eerlang betere tijden aan die nog zoo ongelukkige kust te doen aanbreken, beter vooral ook daarom, omdat het Evangelie des kruises er onverhinderd kan worden gepredikt en voor velen ook aldaar eene kracht van Hem tot zaligheid wordt.

DE SLAVENKUST.

»Gijlieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht, doch God heeft dat ten goede gedacht." Dat woord eens door Jozef tot zijne broeders ge-

gesproken, zeide ik daar straks, dat door zoo vele Negers kan worden overgenomen, die vroeger als slaven verkocht, maar daarna door de Engelschen bevrijd in Sierra Leone rijkelijk gezegend werden, en van daar weer een zegen worden voor anderen. Dien zegen gaan wij nu aanschouwen, waar wij het naast de Goudkust gelegen gedeelte van de kust van Guinea bezoeken, naar den vroeger en ook thans daar nog gedreven handel; de Slavenkust genoemd. Indien ergens dan dringen daar de wegen van Gods voorzienigheid ons tot dankbare aanbidding van Zijn in onze oogen vaak wonderlijk, maar altijd wijs bestuur. Hoe meer wij met hetgeen aldaar in de laatste jaren plaats had bekend worden, des te duidelijker, des te heerlijker proeven ontdekken wij er van Gods vaderlijke voorzienigheid in het lot van gansche volken zoowel, als in dat van enkele personen. Jammer en ellende heerschte vooral voor een veertig jaren aan de Slavenkust en de landen ten noorden daarvan gelegen. Een woeste volksstam, die der Fellatah's verwoestte alles te vuur en te zwaard en bracht duizende Negers, mannen, vrouwen en kinderen naar de kust, waar zij als slaven werden verkocht om naar Amerika te worden gevoerd. Zoo geschiedde het in 1822 ook met een knaap van toen dertien jaren ADSCHAI genaamd, dien wij

wel met volle regt den Afrikaanschen Jozef kunnen noemen. Nauwelijks was hij in het Portugeesche slavenschip of dat schip werd door de Engelschen genomen en de slaven, bij die ook AOSCHAI naar Sierra Leone gevoerd. Hij werd daar onderwezen in de Christelijke godsdienst; met welk gevolg zult gij zoo aanstonds vernemen. Ondertussehen duurde in zijn vaderland het moorden en bloedvergieten voort. Steden en dorpen werden verwoest en de ongelukkige inwoners of verjaagd of tot slaven gemaakt. Van de eerste verzamelden zich velen in de nabijheid eener rivier Ogun, dicht bij eene rots, van waar dat oord later den naam kreeg van Abbeekoeta d.i. onder de rots. Andere vlugtelingen voegden zich bij hen. Abbeekoeta nam toe in grootte en uitgebreidheid en werd binnen een tijdverloop van nog geen veertig jaren eene stad van tachtig tot honderd duizend inwoners, de overgeblevenen van niet minder dan honderd dertig verwoeste steden. Zij leefden daar nog eenigzins in afzonderlijke stammen onder tien Ogbôni's of opperhoofden, van welke een weer het hoofdbestuur had en de eerste van die, Sodeke, was een in vele opzigten zeer voortreffelijke. Allen te zamen waren zij heidenen, maar in hunne duisternis liet God het licht opgaan. Ik heb u vroeger van Sierra Leone verhaald: hoe daar vele Negers

verlangden naar het vaderland of zoo als zij zelve het noemen, naar het moederhuis weder te keeren. 't Waren vooral Yoruba-Negers, in wie dat verlangen ontwaakte. Abbeokoeta ligt in Yoruba-land. Zoo gingen er van 1839 tot 42 niet minder dan vijfhonderd. Gedeeltelijk zetten dezen zich neder te Badagry, eene stad aan de kust gelegen, gedeeltelijk reisden zij in 't binnenland naar Abbeokoeta. Zij hadden daar wonderen te verhalen van de blanke menschen. Afrika's zonen kenden hen slechts als slavenhalers, als hun geesel en vloek; nu hoorden zij ook van blanken, die een zegen werden voor hunne kinderen. En weldra begonnen deze naar hunne weldoeners uit te zien met smachtend verlangen. Hoeveel zij terugvonden in 't vaderland, ouders, broeders en zusters, de aanbidding van God in geest en waarheid vonden zij niet en die misten zij noode. Zij wisten die tijding naar Sierra Leone te krijgen met dringend verzoek, dat zendelingen mogten komen en zoo zeker waren zij, dat aan hun verlangen voldaan zou worden, dat zij koning SODEKE verzekerden: de blanke mannen zullen stellig komen. Daar komt in 1842 de eerste, FREEMAN, daar straks u genoemd als Engelsch zending op de Slavenkust. Toch was deze geen van de door hen ontbodenen. Wat zij verlangden hadden ook de Christen-Negers in Badagry begeerd

en tot hen was FREEMAN gekomen, die nu zijne reis binnenlands voortzette. Maar ook voor Abbeokoeta was de hulp nabij. Het genootschap, dat in Sierra Leone zijne zendelingen heeft, besloot een van die, TOWNSEND, derwaarts af te zenden met een paar onderwijzers, Negers. Toen dezen te Badagry aanlandden kwam FREEMAN juist van zijne reis van Abbeokoeta terug en verhaalde veel van het gunstig onthaal, hem daar tebeurtgevallen. TOWNSEND viel geen minder gunstig ten deel, toen hij in Abbeokoeta kwam. Koning SODEKE bood hem grond aan om een zendinghuis te bouwen en wilde, dat hij maar aanstonds blijven zou. Maar dat kon niet. De vestiging van eene nieuwe zending en dat wel van eene in 't binnenland als te Abbeokoeta was eene zaak van te groot gewigt om er maar zoo dadelijk toe te besluiten. TOWNSEND vertrok dan weder met belofte van terug te komen en reisde daarop naar Engeland, om daar met het bestuur van zijn genootschap te onderhandelen. Ondertusschen hadden de door hem medegebragte Negers reeds menige verrassende ontmoeting gehad in het wedervinden van vroegere vrienden en bekenden; maar een oud vrouwtje, dat gehoord had, dat haar zoon nog in Sierra Leone zou leven, kon TOWNSEND niet verblijden. Hij kende hem volstrekt niet onder den naam, dien zij hem noemde,

en moest haar zonder troost van zich laten gaan.

De zamensprekingen van dezen met zijn bestuur hadden niet lang daarna den uitslag, dat tot de vestiging eener zending in Abbeokoeta besloten werd. TOWNSEND kwam in December 1844 te Sierra Leone terug en vertrok reeds den 18^{den} dierzelfde maand van daar naar Abbeokoeta in begeleiding van twee mede-zendelingen, GOLLMER een Duitscher van geboorte en CROWTHER, een geordenden Negerzendeling onder een anderen naam u reeds bekend; want deze CROWTHER, die nu als zendeling naar zijne landgenooten ging, hij is de man die als knaap ADSCHAI heette en op dertienjarigen leeftijd naar Sierra Leone kwam, onze Afrikaansche Jozef. Na eene voorspoedige reis kwam het gezelschap in Januari 1845 te Badagry, maar daar wachtte hen meer dan eene teleurstelling. Het eerste wat zij deden was, tijding naar Abbeokoeta zenden om koning SODEKE hunne aankomst te melden; hunne boden kwamen terug met het bericht: koning SODEKE is dood en hadden daarbij zoo veel te verhalen van nieuw uitgebroken oorlogen en onveiligheid der wegen, dat voor TOWNSEND en de anderen aan geen voortreizen te denken was. Achttien maanden moesten zij te Badagry blijven, welken tijd TOWNSEND zich benutte om in de Yoruba-taal zich te oefenen en CROWTHER om gedeelten van den Bijbel

daarin over te brengen. GOLLMER de derde zending vond onder de vele Yoruba-Negers, die zich te Badagry hadden nedergezet, een werkkrieg, waarin hij besloot te blijven, toen eindelijk voor TOWNSEND en CROWTHER de gelegenheid om verder te reizen gegeven werd.

Den 27sten Juli 1846 vertrokken dezen met vrouwen en kinderen naar Abbeokoeta. Zij werden daar door den nieuwen koning SAGBUA, een man niet zoo rijk begaafd als SOMERE, maar als deze goed gezind, zeer vriendelijk ontvangen. Een stuk land werd hun vrijwillig afgestaan om een zendelinghuis en eene kerk te bouwen en zoo werd de grond gelegd van eene sedert rijkgezegende zending. Met TOWNSEND en CROWTHER arbeiden andere zendelingen en hulpzendelingen. Zij getuigen van de inwoners, dat zij eene levendige begeerte naar onderwijs aan den dag leggen. »Men kan zeggen,» schrijven zij, »dat een groot aantal hongeren en dorsten naar de gerechtigheid. Elken Zondag wordt onze kerk gevuld door belangstellende hoorders. Ook bespeuren wij tot onze blijdschap, dat de hoofden en voornaamsten van het volk zelve hunne zonen en dochteren tot ons brengen en ons verzoeken ons met hunne opvoeding te willen belasten. Dit feit is ons een teeken des tijds, waarvan ieder gemakkelijk het gewigt zal begrijpen. Meer

en meer neemt het getal van » » de leerlingen des Boeks”” zoo als de Christenen op deze kust eigenaardig zich noemen, toe.”

Voor dat ik nog andere bewijzen daarvan u geef, moet ik voor een oogenblik op onzen Jozef terugkomen. Gij hoordet daar straks van een oud vrouwtje dat te vergeefs bij TOWNSENDS eerste komst te Abbeekoeta naar haren zoon vroeg. De zendeling wist niet, dat hij geen ander was dan zijn geliefde mede-arbeider CROWTHER. Maar toen nu deze zelf later in Abbeekoeta kwam, ging het die oude vrouw als weleer vader Jacob. Zij hoorde, dat haar Jozef nog leefde en deze vond zijne moeder weder. Zelf verhaalt hij, dat reeds bij zijn verblijf in Sierra Leone geene geschiedenis hem liever was, dan die van Jozef, hoewel hij er toen in de verte nog niet aan dacht, dat hij ooit in zijn vaderland zou wederkeeren. Hoe wondervol zijn toch soms Gods wegen.

Nog eene andere merkwaardige proef wil ik u daarvan verhalen. Maar eerst keeren wij nog weder tot de zending in Yoruba-land terug. Deze breidde voorspoedig zich uit. Gedurig werden nieuwe posten aangelegd o.a. te Ibadan, eene stad met vijftig duizend inwoners, waar een zendeling HINDERER met zijne voortreffelijke vrouw onder vele moeiten en bezwaren zegenrijk arbeidde. Met Europesche

zendingelingen werken daar ook vele inlandsche een werk, dat door God meer en meer worde dienstbaar gemaakt aan de komst van zijn rijk.

Wat uit zulke inlandsche arbeiders worden kan, wordt vooral in onzen CROWTHER wel heerlijk om te aanschouwen gegeven. Na negen jaren in de Yoruba-zending werkzaam te zijn geweest, is hij later hoofd geworden van eene nieuwe zending aan de rivier, den Niger. Reeds in 1841 werd langs die rivier een togt gedaan door drie Engelsche stoomschepen met het doel om den slavenhandel in het hart van Afrika te bestrijden en te fnuiken. Ook CROWTHER was toen aan boord. Door vele ziekten en sterfgevallen kon die togt toen niet verder worden voortgezet en velen beschouwden dien als mislukt. Maar dertien jaren later is hij hervat en heeft toen aanleiding gegeven tot het oprigten van eenige zendingposten. Aan het hoofd van deze staat thans CROWTHER. De Engelsche Academie van Oxford heeft in 1864 den Neger slaaf ABSCHAI tot Doctor in de Theologie benoemd en den 29 Juni van dat zelfde jaar werd hij door den aartsbisschop van Canterbury gewijd tot bisschop van alle onder zijne leiding ontstane Negergemeenten aan den Niger. Wel is de arbeid daar nog in den beginne, maar volgens de laatste opgave, die ik er van vond, worden er toch reeds

op zeven verschillende posten bijna zeshonderd Christenen gevonden. Al te uitvoerig zou ik worden, als ik hier dien arbeid in bijzonderheden u wilde beschrijven. Liever deel ik omtrent den ganschen arbeid aan de Westkust van Afrika nog kortelijk een woord u mede, om dan te besluiten met het verhaal van die merkwaardige proef van Gods voorzienigheid, waarvan ik boven reeds melding maakte.

Dat woord is dat van een Amerikaanschen zending PAYNE, die meer dan twintig jaren daar arbeidde. Na er van gesproken te hebben, hij deed het in Londen in 1859, dat hij zelf na een arbeid van een en twintig jaar daar stond als een teeken, dat de Heer ook in Afrika zijne dienst-knechten behouden kon, zeide hij: »en wat hebben wij nu in Afrika mogen beleven? In den loop van vijf en twintig jaren zijn tweehonderd kerken op de Afrikaansche Westkust gebouwd, tweehonderd scholen gesticht, zestienduizend kinderen daarin verzameld, vijftien talen vroeger alleen gesproken tot schrijftaal verheven, eene groote menigte van inboorlingen tot gemeenten gevormd en meer dan 15 millioen Negers met het Evangelie bekend geworden. En bij dat alles is aan den slavenhandel van Gambia af in het noordwesten tot aan de oever van den Niger, eene streek van zeven honderd uren bijna geheel een eind gemaakt.»

Waarlijk, de Heer doet groote dingen in Afrika, zoo spreken wij na dat korte, maar belangrijke overzicht; wij zullen het herhalen als wij na zoo iets van Zijn magtig, wijs en liefderijk bestuur over gansche volken gehoord te hebben, datzelfde bestuur als niet minder magtig, wijs en liefderijk opmerken in Zijne wondervolle leiding met een enkel mensch.

Die mensch heet JOHANNES DASALOE. Een inwoner, en wel een zeer aanzienlijk, was hij van de meermalen u genoemde stad Abbeekoeta. Na de aankomst van den zendeling TOWNSEND was hij weldra een van diens meest geliefde en ijverige leerlingen, zoodat hij door den doop kon worden opgenomen in de Christelijke gemeente. Als lid daarvan versierde hij de leer, die hij beleed door een godzaligen wandel, tot dat den 2den Maart 1851 voor Abbeekoeta in 't algemeen en voor velen harer inwoners in 't bijzonder een dag van schrik en onheil aanbrak. De stad werd belegerd door een naburig vorst, den koning van Dahomey, en viel zij in zijne handen, dan wist men, wat er gebeuren zou. Abbeekoeta zou met den grond gelijk worden gemaakt en alle inwoners als slaven weggevoerd. Die koningen van Dahomey zijn daardoor berucht en voor weinige jaren nog deed een nieuwe koning van dat rijk bij zijne troonsbe-

klimming duizende slaven slagten als een den afgoden welbehagelijk offer. Zulk een man was dan met zijn leger voor Abbeekoeta. Terwijl de weerbare mannen dien aanval zochten af te slaan, vereenigden zich de zendelingen met grijsaards en vrouwen om God de redding van de stad af te smeken. God verhoorde die gebeden. Abbeekoeta werd gespaard en het vijandelijke leger moest onverrichter zake aftrekken. Nogthans was de vreugde in de stad niet onvermengd. Bij eenen der uitvallen hadden vele inwoners te ver zich gewaagd, die den koning van Dahomey in handen vielen en onder deze was ook DASALOE. Vele lijken vond men in de nabijheid der stad en daaronder, naar men meende, ook het zijne. Toch was dit alleen eene gissing, daar de Dahomiërs van de verslagenen het hoofd afhouden om het in triomf mede te nemen. En het was gelukkig eene vergissing. Eenigen tijd later kwamen eenigen, die zich met de vlucht hadden weten te redden, terug en bragten de tijding mede, dat DASALOE nog leefde, maar in gevangenschap en slaverij. Door velen en inzonderheid wel door zijne hem teederminnende vrouw MARTHA werden pogingen aangewend om hem op te sporen en los te koopen, die echter mislukten en eindelijk geraakte men zijn spoor geheel bijster. Meer dan twee jaren later vond men het

onverwacht in eene Engelsche havenstad Plymouth weder. Zoo als de Engelschen in Sierra Leone, hebben de Spanjaarden op 't eiland Cuba in Amerika eene vrijplaats voor verlostte slaven, die daar echter geheel anders behandeld worden. Zij genieten maar eene zeer beperkte vrijheid en slechts enkelen gelukt het geheel zich vrij te werken. Eenige van die Emancipados, zoo als men dezulken noemt, landden in September 1855 in de Engelsche stad Plymouth aan, om van daar naar hun vaderland, Yoruba-land weder te keeren. Zij hadden echter geen geld meer voor die reis. Spoedig trokken eenige menschevrienden zich hunner aan en deze wilden meer dan voor hun lichaam zorgen. Zij kenden echter hunne taal niet. Nu schrijven zij aan het bestuur van het Engelsch kerkelijk Zendelinggenootschap, of dat hen ook helpen kon. Het kon dat, want juist was een zending uit Yoruba-land in Londen, de ons welbekende TOWNSEND. Deze komt te Plymouth en verwonderd staan daar de Negers uit Yoruba-land, dat een blanke man in hunne taal hen aanspreekt, verwonderd en bevreesd. TOWNSEND bemerkt het en weldra vermoedt hij ook de reden. Zij kenden geen blanke, die iets van hunne taal sprak dan den slavenhandelaar. TOWNSEND haast zich hun te verzekeren, dat hij niet zulk een

menschenbeul, maar hun vriend, een zendeling is. »Een zendeling» vragen zij verwonderd. »Hoe is dan uw naam?» »TOWNSEND» is het antwoord en nu beginnen die Negers als uit eenen mond te roepen: »TOWNSEND, TOWNSEND, dat is hij.» Nu was het de beurt aan den zendeling om verwonderd te vragen: »»Hoe zoudt gij mij kennen?» » »Wij hebben een brief aan u», luidt het antwoord, »een landgenoot van ons, die nog in Cuba zucht, heeft dien geschreven en vaak van u gesproken.» » »Wie is hij?» vraagt TOWNSEND. En nu hoort hij den hem en ook ons nu bekenden naam van DASALOE. Deze was als slaaf verkocht en naar Cuba gebracht. Maar hadden daardoor de menschen hem uit het oog verloren, niet alzoó Hij, zonder wiens wil geen muschje op aarde valt en Die nog heden ten dage voor zijne Jozefs zorgt. Niet lang na die te Plymouth gemaakte ontdekking, werd op Cuba namens de Engelsche regeering naar eenen DASALOE onderzoek gedaan. Hij komt naar Engeland en is van daar naar Abbeokoeta gereisd, waar hij den 13den November 1856 aankwam, door velen met groote vreugde ontvangen, maar door niemand met grooter, dan door zijne hem teeder minnende MARTHA. (1)

(1) Uitvoeriger nog is deze geschiedenis medegedeeld in de Maandberigten van het Ned. Zend. 1857, n°. 5.

Zeker kon het daar niet anders dan een gunstigen indruk maken, dat deze die verloren was en dood gewaand, door bemoeijing van zendelingen en het Engelsche zendelinggenootschap gered werd. Hoe die redding tevens eene aandoenlijk treffende proef is van Gods zorg voor elken mensch, merken wij ligtelijk op. Dat het ook ons versterke in het geloof, dat Hij zorg draagt ook voor ons en wij bij Hem nooit vergeten zijn. Mij dunkt, wat ik u verhaalde is daartoe wel uitnemend geschikt en terwijl wij ook daarom wel ten volle zullen instemmen met de bede van een Duitschen berigtgever: »Gods beste zegen ruste op de kolonie Sierra Leone en op het volk, onder wiens bescherming en verpleging zij dat geworden is, wat zij is'' willen wij Hem bidden, dat die zegen ruste op al den arbeid aan Afrika's diep ongelukkige en toch gezegende Westkust verrigt, ja op al den arbeid voor Zijn heerlijk rijk, door wien ook en in wat oord der wereld gewerkt.

A 2157754

Bij de Drukkerij en Boekverkoopers M. WIJT & ZONEN, zijn
verw. gbaar de volgende Kleine Stukjes

	Gents.		Gents
1. Peter Lobeck	12	48. Polycarpus	10
2. De welbestede stuurver.	10	49. Als God werkt, wie zal dan keeren?	15
3. De wever uit Welsh	07½	50. De Soldaten-dochter	10
4. De kleine bewoner van het Auvergnésche Gebergte.	10	51. Het gelukkige sterf bed.	10
5. Arme Sara	04	52. De weg en het middel	15
6. De jonge Hutbewoonster.	22½	53. De gast zonder bruidfotskl.	07½
7. Opwekking te Elberfeld.	05	54. Treffend voorbeeld	07½
8. De Iersche boer	10	55. Levensschets v. Blumhardt	15
9. Elisabeth Cunningham	15	56. Hadara	04
10. John Robins, de matroos.	10	57. De oude geneesheer	10
11. Uitbreiding der Parabel	10	58. De roepstem des Heeren	15
12. Kolonel Jacob Gaediner.	15½	59. Auns Walsh	07½
13. De Stroopers-dochter	10	60. Eerste zend. te St. Thomas	15
14. De Bode met goede tijding.	15	61. Thirza	20
15. Jansje Allan	15	62. Vroege godsvrucht	07½
16. Zonderlinge tusschenkomst der Voorzienigheid	07	63. De Russische kleermaker.	07½
17. Levensber. van Amelia Gale	07½	64. Kermerk. v. een kind Gods	07½
18. Sara Hill	13½	65. Overtuiging verwaarloosd.	12½
19. De geschied. van Mary Smith	12½	66. Woord aan jonge moeders.	07½
20. De Dorps-predikant	10	67. De onbekende zending.	04
21. De waarheid van het Evang.	10	68. Mevrouw Rumpff	10
22. Kracht des geloofs	10	69. Opmerkelijke leiding Gods	07
23. Herman de houthakker.	12½	70. Een nieuw traktaatje.	10
24. Laatste uren v. John Cowper	10	71. De vrome kundman	07½
25. Het einde van den tijd.	10	72. Ged. over de eenwigheid.	07½
26. Wat God bewaart, is wel bewaard.	15	73. Maria	10
27. Wie zijt gij? Wat hebt gij te doen?	10	74. William	07½
28. De weërhaan van het kasteel	12½	75. De Christen in het gasthuis	03
29. Eben-Haëzer in Latakko.	10	76. Lord Teignmouth	10
30. Indiaansche bekeerlingen	10	77. Leven van Schwartz.	08
31. De Christen-feesten	05	78. Wie zoekt die vindt.	05
32. Verhaal van 2 predikers	07½	79. Levensb. van een' soldaat.	05
33. De tijd en de eeuwigheid	10	80. Pacaisdorp	07½
34. Kort en heilzaam bericht	10	81. Onnoodige zorgen	04
35. Johan Coenraad Ter Linden	07½	82. Zachéus	08
36. Een beroep op het hart	12½	83. De twee buren	10
37. De landman in den Elzas.	10	84. Bekeering v. A. H. Franke.	04
38. Sterfgevallen van zeven be- keerde heidenen	10	85. Blandina	07½
39. Levensloop van C.L. Tüpfel	07½	86. Bede van een grijsaard	07½
40. Eenige bijzonderheden uit het leven van Morrison.	15	87. Het huisgez. te Hacterdale	15
41. Lydia S.	07½	88. Inwendig Christendom ou- der Hottentotten	05
42. Hugo Bourne	07½	89. Aärons dood	15
43. De christelijke viering van den Zondag	05	90. Het Paascheest.	10
44. Henri Obookiah	10	91. Leven van Chrysostomus	07½
45. De zendingen in Groenl.	15	92. Het geheimzinnige in den Christen	05
46. Het bezoek bij een kranke.	15	93. Jacob Wilson	15
47. Brieven van een' leeraar	15	94. De eerste kerkgang	10
		95. Wanneer ben ik. euz.	05
		96. Overeenk. Christel. Gods.	05
		97. Zendingsgave	15
		98. De zwarte knecht	10